

KLASSIJUHATAJA ENESEANALÜÜSIMUDEL

Klassijuhatajate ja koolipere abivahend
klassijuhataja ameti mõtestamiseks

TARTU ÜLIKOO
eetikakeskus

Tallinna
Haridusamet

Klassijuhataja eneseanalüüsimudeli väljatöötamises osalesid:

Tartu Ülikooli eetikakeskuse töörühm: Halliki Harro-Loit, Helen Hirsnik, Mari-Liis Nummert, Nele Punnar, Margit Sutrop

Tallinna klassijuhataja teema-aasta 2020/2021 klassijuhatajate nõukoja töörühm:

Katrin Parve, Marika Pettai, Mihkel Kõrbe, Svetlana Udras, Madis Somelar, Anu Kušvid, Janne Öngo-Oengo, Kairi Jakobson

Klassijuhataja eneseanalüüsimudeli testimisse panustasid:

Ilmatsalu Põhikooli, Tartu Veeriku Kooli ning Palupera Põhikooli koolipered ning Tallinna haridusjuhtide kooliaasta avaüritusel, Tallinna klassijuhataja teema-aasta tänuüritusel, Tallinna Realkooli ja SA Teadusagentuuri IV rahvusvahelisel reaali- ja loodusteadusliku hariduse konverentsil ning TÜ eetikakeskuse 14. väärtuskasvatuse konverentsil osalenud õpetajad.

Klassijuhataja eneseanalüüsimudeli koostamist toetas Tallinna Haridusamet klassijuhatajate teema-aasta 2020/2021 raames

Keeletoimetus ja korrektuur

Tiia Kõnnussaar ja Laura Lilles-Heinsaar

Kujundaja

Maarja Roosi, Tartu Ülikooli Kirjastus

Kaanekujunduses on kasutatud Max Fischeri fotot, pexels.com

Autoriõigus

Tartu Ülikooli eetikakeskus

Väljaandja

Tartu Ülikooli eetikakeskus

2022

CC BY-NC 4.0

ISBN 978-9985-4-1289-3 (pdf)

Sisukord

Sissejuhatas

- [Tallinna Haridusameti pöördumine: „Miks pühendasime õppeaasta just klassijuhatajale?“](#)
- [Mudeli taustast](#)
- [Ülevaade klassijuhatajate ametijuhenditest „Klassijuhataja ametijuhend – võimalus klassijuhataja ameti kujundamiseks koolis?“](#)

Mudeli kasutamine

- [Klassijuhataja eneseanalüüsimudel](#)
- [Rollikaardid](#)
- [Tegevuskaardid](#)
- [Fookuse kompass](#)

Näidisstsenaariumid

- [Individuaalseks lahendamiseks](#)
- [Paaristööks](#)
- [Grupitööks](#)

Mänguvahendid

- [Tegevus- ja rollikaardid](#)
- [Fookuse kompass](#)

Sissejuhatus

Miks pühendasime õppeaasta just klassijuhatajale?

Eriolukord 2020. aastal tõestas, et Eestis on maailmatasemel haridus ning oleme tugev digiriik, aga loorberitele puhkama ei tasu jääda – õppida on veel palju. Võime olla uhked, et distantsõppe perioodil õppetöö kvaliteet ei langenud, pigem õpiti uutmoodi õppima ja õpetama, toimus selge digievolutsioon.

Samuti veendusime, et lapsevanem on partner, kes kindlasti mõistab nüüd palju paremini õpetaja tööd ning väärtustab tema ametit. Koolis, nagu ka ühiskonnas laiemalt, on oluline näha südamega ja märgata abivajajaid meie ümber.

Igasugustes muutustes ja kriisis on kommunikatsioon määrava tähtsusega, kogesime ka koroonakevadel 2020. Näiteks saime tagasisidet, et õpilased hakkasid mõistma kooliskäimise olulisust senisest enam ning kooli igatsesid ka need õpilased, kes varem seal nii väga käia ei tahtnud. On selge, et inimlikku suhtlust ja kontakti ei asenda ükski digivahend ega e-keskkond. Õpetaja ja klassijuhataja roll inimliku kontakti looja ja hoidjana on arusaadavalt ülioluline.

Tartu Ülikooli eetikakeskuse väljaande „Klassijuhataja käsiraamat. Klassijuhatajale, aineõpetajale, koolijuhile“ koostajate sõnul on klassijuhatajal suur mõju sellele, milliseks kujuneb klassikogukond: kas õppimist toetavaks, koostööd väärtustavaks või konkurentsil põhinevaks spartalikuks keskkonnaks. Klassis valitseva õhkkonnaga ja tihti väljaütlemata reeglitega on põhikooli õpilased palju tihedamini seotud kui üldise koolikultuuriga.

See seletab, miks ühes ja samas koolis võib olla väga erineva kultuuriga klasse. Õpetajad ütlevad vahel: „selles klassis on hea tundi anda“, teinekord aga kurdavad, et „klass on raske“. Mõned pika töökogemusega õpetajad ütlevad, et ühe või teise klassijuhataja käe alt tulevad „head klassid“. Kindlasti ei sõltu „heaks klassiks“ kasvamine sellest, kui head ja võimekad on kooli sisseastumiskatsete abil kokku kogutud lapsed. Pigem on lõpetajad oma kooliajale tagasi vaadates öelnud, et nende probleemiks oli see, et palju tugevaid isiksusi üheskoos vajanuks tugevat ja andekat juhtimist.

Võimalus olla inspireeriv juht on just klassijuhatajal, kes on võtmeisik õpilaste õpioskuste kujundamisel, silmaringi avardamisel, huvide suunamisel ja kasvatamisel. Klassijuhataja on ka koostöö vedaja, tugiisik, nõustaja, lahenduste otsija, organisaator – kõik see kokku loob noortele tulevikutegijatele kujunemiseks soodsa pinnase. Klassijuhataja teab oma klassi õpilaste huvisid, oskusi, tervislikku olukorda, omavahelisi suhteid ja päevakava teinekord pareminigi kui lapsevanemad.

Lemme Randma kirjutab käsiraamatus: „Klassijuhataja tänases eesti koolis on nagu kunstnik – temalt justkui ei osata palju oodata, pole tal õieti tööaegagi, pole ainet, pole selget kasu. Aga kui ta suudab luua hooliva, õppimist väärtustava, kriitilise ja enesekindla kollektiivi, kus ei jää puudu julgusest ja oskustest kaaslase ja põhimõtete kaitseks välja astuda (ka võimu vastu, olgu selleks siis õpetajad,

direktor või keegi muu võimulolev täiskasvanu), muutub klassijuhataja töö avalikkuses nähtavaks, oluliseks ja vajalikuks.“

Jah, klassijuhataja on juht ja mentor. Juhiks ei sünnita, vaid juhiks peab kasvama, sestap ei tihka kõik seda rolli oma õpetajate alguses võtta. Peame küsima, kas meil leidub kõikide klasside jaoks piisavalt andekaid ja motiveeritud klassijuhatajaid? Kas klassijuhatajal on arenemiseks piisav tugi-struktuur või tuleb tal lähtuda kõhutundest? Ning kas koolil on oskused ja valmisolek kasvatada esiotsa keskpärasest klassijuhatajast tugevat juhti?

Et saada klassijuhataja rollikujutlusest ühtmoodi aru, tõsta esile häid näiteid, aidata omavahel kogemusi vahetada ning pakkuda tuge nii alustavatele kui ka pikaajalise kogemusega klassijuhatajaile, kuulutas Tallinn 2020/21 õppeaasta klassijuhataja aastaks. On ääretult oluline, et klassijuhatajad kogeksid oma töös suuremat mõtestatust ja rõõmu, et anda seda rõõmu edasi õpilastelegi.

Andres Pajula, Tallinna Haridusameti juhataja

Mudeli taustast

Tartu Ülikooli eetikakeskuse ja Tallinna Haridusameti klassijuhataja teema-aasta raames loodud klassijuhataja eneseanalüüsimudeli lähtepunktiks oli TÜ eetikakeskuse 2020. aastal ilmunud raamat „Klassijuhataja käsiraamat. Väärtuskasvatuse teejuht õpetajale ja koolijuhile“. Käsiraamat sisaldas endas nii praktilist nõu kui ka teoreetilisi arutelusid klassijuhataja töö edendamiseks ja toetamiseks. Teadlaste ja praktikute ühistöös sündinud raamat mõtestas klassijuhataja mitmesuguseid rolle ja tema ees seisvaid väärtusvalikuid.

Paralleelselt raamatu ilmumisega kuulutas Tallinna Haridusamet 2020/2021. õa klassijuhataja teema-aastaks. Teema-aastaga taheti pöörata enam tähelepanu klassijuhataja ametile ja klassijuhatajate rolli väärtustamisele iga õpilase arengu toetajana. Tallinna Haridusameti välja pakutud hea tahte lepingu, milles koolid lubasid klassijuhataja teema-aasta eesmärgid fookusesse seada, allkirjastas 48 kooli.

Klassijuhataja teema-aastal mõtestati läbivalt klassijuhataja tänast ja homset rolli. Tartu Ülikooli eetikakeskusest, kes kaasati ühena paljudest partneritest, paluti abi ambitsioonika plaani ellu viimiseks: luua klassijuhataja eneseanalüüsimudel, millest oleks kasu nii klassijuhatajail endil kui ka kooliperel tervikuna.

Mudeli loomise protsess oli mitmeosaline. Esimese sammuna kutsuti hea tahte lepinguga liitunud koole vabatahtlikult esitama oma kooli klassijuhataja rolli puudutavaid dokumente (nt ametijuhendeid, kokkuleppeid, koostöölepinguid vms), et teha kindlaks, millised on klassijuhataja tööülesanded ja rolliootused praeguses olukorras. Ametijuhendite analüüsist koorus välja üldpilt ootustest klassijuhataja tööle, aga ka see, mil moel on klassijuhatajatele delegeeritud rollid või ülesanded vastuolus või kooskõlas tulevikuvaatega (nt Tallinna haridusstrateegia 2020–2030, “Tark ja tegus Eesti 2035”). Ametijuhendite ülevaate toel uuriti süvendatult koole, kus tegutsesid klassijuhatajate nõukoja koosseisu kuulunud meisterklassijuhatajad. Klassijuhatajate nõukoja liikmete abil selgitati välja, milline on klassijuhatajate igapäevatöö, milline see võiks ideaalis olla ning mis ideaali püüdmisest vajaka jääb. Pika töö tulemusena sündis klassijuhataja eneseanalüüsimudel, mida testiti ja tagasisidestati kuni 2021. aasta lõpuni. Alates 2022. aastast on mudel kättesaadav kõigile klassijuhatajatele ja kooliperedele Eestis.

Täname südamest mudeli koostamisse panustanud Tallinna klassijuhatajate nõukoja liikmeid ning klassijuhataja teema-aasta koostööpartnereid Tallinna Haridusametist. Täname ka mudeli testimises osalenud Ilmatsalu Põhikooli, Tartu Veeriku Kooli ning Palupera Põhikooli kooliperesid, klassijuhatajaid ja koolijuhte, kes osalesid Tallinna haridusjuhtide kooliaasta avaüritusel, Tallinna klassijuhataja teema-aasta tänuüritusel, Tallinna Realkooli ja SA Teadusagentuuri IV rahvusvahelisel reaali- ja loodusteadusliku hariduse konverentsil ning TÜ eetikakeskuse 14. väärtuskasvatuse konverentsil – teie tagasiside oli meie jaoks väga väärtuslik!

Tartu Ülikooli eetikakeskuse klassijuhataja teema-aasta tööühm

Ülevaade Tallinna klassijuhataja teema-aastaga liitunud koolide klassijuhatajate ametijuhenditest

Ainekeskses koolis võib juhtuda, et kõik, mis ei puuduta otseselt õppetööd, peaks justkui toimuma mujal kui ainetunnis. Kuigi ka aineõpetajatelt oodatakse tänapäeval iga lapse individuaalse toetamise, üldpädevuste arendamise, väärtuskasvatuse või klassi grupiprotsesside juhtimisega seotud ülesannete täitmist, on peamine vastutus selle eest delegeeritud klassijuhatajatele. Eestile eriomane klassipõhine lähenemine tingib vajaduse klassijuhataja järele. Klass vajab inimest, kes tegeleks teadlikult õpilaste vaheliste heade suhete loomise ja juhtimisega, kaasaks kooliellu nende lapsevanemad või kannaks hoolt, et õpilane kogeaks lisaks õppetööle ka koolihariduse kasvatuslike aspekte.

Tallinna klassijuhataja teema-aastal toimunud aruteludes töid klassijuhatajad läbivalt välja, et kuigi nad on rõõmsad ja tänulikud, et saavad olla teejuhiks oma klassi õpilastele, on nad tihtipeale ka väsinud, sest klassijuhataja ülesannete koorem on suur. Sealjuures toodi välja just ressursside, näiteks aja või toe nappust, mis koorma raskust võimendab või pärsib nende jaoks tööst saadavat rahulolutunnet.

Klassijuhataja ametijuhend – võimalus klassijuhataja ameti kujundamiseks koolis?

Klassijuhataja ametijuhend on dokument, mis kirjeldab klassijuhataja peamiseid tööülesandeid või tegevusvaldkondi. Lähemal vaatlusel peegeldab see ka kooli kui organisatsiooni arusaamu klassijuhataja ametiootustest, ehk isegi Eestile eriomast traditsiooni klassijuhatamisest ja kõike selle juurde kuuluvat. Iga alustava klassijuhataja jaoks on ametijuhend tööjuhik, mille abil mõista, mida temalt klassijuhatajana oodatakse. Ideaalis on see ka tööriist, mille abil on kõigil kooli klassijuhatajatel võimalik teha oma tööd sarnaste põhimõtete või ühiste kokkulepete järgi.

Tihtipeale jäävad aga ametijuhendites kirjeldatud ülesanded või tegevusvaldkonnad liiga üldiseks, mistõttu võib olla neid klassijuhatajal keeruline täita. Ülesannete juures on kirjeldamata jäetud nende eesmärk või väljundid, ebaselgeks võivad jääda nende täitmiseks vajalikud ressursid. Ametijuhendites sõnastatud tegevusvaldkonnad – näiteks õpilaste individuaalse arengu toetamine – võivad olla kirjeldatud niivõrd üldsõnaliselt, et on küsitav, millised peaksid olema planeeritavad alaülesanded või klassijuhataja vastutuse piirid (näiteks, mida peaks tegema tugitöötaja või mida klassijuhataja?). Ühelt poolt võib selline ametijuhend kannustada klassijuhatajat kasutama oma professionaalset autonoomiat ja looma oma tõlgendusi temalt oodatavast, kuid teistpidi võib see ka pärssida võimalikke eduelamusi (Kas ma teen oma tööd hästi? Mille järgi hinnatakse minu töö headust?) ja pikaajalist motivatsiooni oma töö tegemiseks. Laiemalt võib selline ametijuhend pärssida ka kooli tegevust oma klassijuhatajate toetamisel. Kuidas lahendada kitsaskohti – olgu see näiteks klassijuhataja õiglane töötasu, tööaeg või koolitusvajadus –, kui koolil pole selget ülevaadet sellest, milliste ülesannete või tegevusvaldkondadega nende klassijuhatajad iga päev tegelevad? Ja veel – kas need ülesanded ja tegevusvaldkonnad, mille täitmise eest kooli klassijuhatajad vastutavad, on sellised, mida organisatsioonis ka ühiselt soovitakse?

Saamaks paremat ettekujutust klassijuhataja ametiootustest tänases koolis, uurisime klassijuhataja eneseanalüüsi koostamise esimeses etapis, millised ülesanded ja tegevusvaldkonnad on kirjas klassijuhatajate ametijuhendites. Tallinna Haridusameti abil tegime koolidele üleskutse esitada oma kooli klassijuhataja tööd puudutavaid dokumente (nt ametijuhendeid, kokkuleppeid, koostöölepinguid vms). Sellele üleskutsele vastas 31 Tallinna kooli. Ametijuhendeid uuriti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, keskendudes peamiselt kahele küsimusele: 1. Millised on klassijuhataja ülesanded ja tegevusvaldkonnad täna? 2. Kuivõrd kooskõlalised on need tulevikuvaadetega (nt Tallinna haridusstrateegia 2030, Tark ja tegus Eesti 2035) klassijuhataja tööst?

Ametijuhendite kokkuvõte pakub üldistatud pildi sellest, millised on *paberil kirjas olevad* ehk iga kooli deklareeritud ootused oma klassijuhatajatele. Kuigi klassijuhatajate igapäevatöö võib paberil deklareeritust erineda, annab see siiski aimu klassijuhatajatel lasuvatest ametiootustest, kohustustest ja õigustest.

Kellest saab klassijuhataja?

Ametijuhendite järgi sobib klassijuhatajaks nii aineõpetaja kui ka tugitöötaja. Otsustav on ka õpetaja töökoormus – klassijuhatajaametis eelistatakse näha inimesi, kes töötavad koolis vähemalt 0,5 töökoormusega. Ametijuhendites ei täpsustata, millised peaks olema tulevase klassijuhataja ametipädevused enne klassijuhatajaks saamist. Samuti ei mainita seda, kuidas käib klassijuhatajaks saamise protsess – kas tulevane klassijuhataja määratakse rolli või on see vabatahtlik otsus? Täpsustatud pole ka seda, kuivõrd arvestatakse uue klassijuhataja ja klassi sobivust või tema isiklikku motivatsiooni või visiooni selle rolli täitmiseks.

Kellelt saab klassijuhataja tuge?

Ametijuhendite järgi on klassijuhataja vahetu töökorraldaja enamjaolt õppealajuhataja, kes annab klassijuhatajale tööjuhiseid ja kontrollib nende täitmist. Suuremate koolide puhul on selles rollis tihti õppetooli juhataja. Umbes pooled ametijuhendid annavad märku, et klassijuhataja peab oma otsuseid kooskõlastama lisaks vahetule töökorraldajale ka koolijuhiga. Ametijuhendites korduvad läbivalt fraasid: „klassijuhataja kooskõlastab...“, „klassijuhataja annab aru...“, „klassijuhataja järgib...“, mistõttu on ebaselge, kuivõrd autonoomne on klassijuhataja oma valikutes ja otsustes. Üksikute ametijuhendite puhul on mainitud klassijuhataja töö juhendamist (näiteks õppejuhi, koolijuhi või arendusjuhi poolt), kuid ei täpsustata, milles see juhendamine seisneb. Klassijuhatajate professionaalse arengu toetamist või nõustamist mainitakse ametijuhendites vähe. Enamjaolt tehakse seda arenguestlustele viidates või alustavale klassijuhatajale pakutava mentorluse kontekstis, kuid sellegi puhul ei täpsustata, kui regulaarselt või milliste põhimõtete alusel professionaalne toetamine või nõustamine toimub.

Millised on klassijuhataja töö eesmärgid?

Klassijuhataja töö eesmärgid on selgelt sõnastatud umbes pooltes ametijuhendites, keskendudes väga suures osas kooli maine kujundamisele (nt „Klassijuhataja missioon on kujundada kooli mainet lapsevanemate ja õpilaste silmis“, klassijuhataja on kooli visiitkaart, kes „kujundab ja hoiab kooli mainet lastevanemate ja õpilaste silmis“) ja asjaajamisele. Ametijuhendites domineerivad eesmärgid, mis on suunatud mitmesuguste funktsioonide täitmisele (nt kooli esindamine, info vahendamine, dokumentatsioon). Mõningal määral esineb kõigis ametijuhendites ka protsessi juhtimisega (nt õpilase areng, meeskonnatöö klassis, kodu ja kooli koostöö) seotud eesmärgid, kuid nende osakaal on enamikes ametijuhendites väiksem kui ülesannete täitmisega seotud eesmärkidel.

Mõningates ametijuhendites on välja toodud eesmärgid, mis seostuvad otseselt Tallinna Haridusameti ja riikliku haridusstrateegia „Tark ja tegus Eesti 2035“ eesmärkidega: õppija arengu toetamine, suhete loomine ja hoidmine, klassikollektiivi kujundamine ning võimetekohase õpitee kujundamine ja isiksuse arengu toetamine.

Näiteks:

- *Klassijuhatajatöö üldeesmärk on luua õpilase arengut toetav õpi- ja kultuuriruum, kus kujuneb ühteheid, tegus, üksteist toetav ja kõikidega arvestav klassikollektiiv.*
- *Klassijuhataja töö eesmärgiks on toetada iga oma klassi õpilase arengut; luua ning hoida suhteid õpilaste ja lapsevanematega.*
- *Koolis on igal klassil klassijuhataja, kelle töö põhieesmärk on klassi kui tervikkollektiivi kujundamine huvitava ja kasuliku ühistegevuse kaudu ning üksteist toetava õhkkonna loomine.*
- *Töö eesmärk on kvaliteetse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise ja läbiviimise kaudu õpilaste võimetekohase ainealase ja isiksuse arengu toetamine, õpilaste huvi- ja võimetekohase õpitee kujundamisele kaasaitamine, lähtudes kooli väärtustest ja õppekavas sätestatust.*

Millised on klassijuhataja peamised tööülesanded?

Ametijuhendites välja toodud klassijuhataja töö eesmärgid – täpsemalt see, kas domineerivad ülesannete täitmisele või protsessi juhtimisele suunatud eesmärgid – mõjutavad seda, millised on klassijuhataja peamised tööülesanded. Enamjaolt tuuakse ametijuhendites välja nelja tüüpi ülesandeid:

1. kooli esindamine: õpetaja kui mainekujundaja, isiklik eeskuju lapsevanemate ja üldsuse silmis, õpilaste heakäekäigu eest seisja eri instantsides väljaspool kooli, aga ka kooliürituste korraldamine ja neil osalemine, ühisüritused väljaspool kooli (nt „klassijuhataja on kooli visiitkaart, kes kujundab ja hoiab kooli mainet lastevanemate ja õpilaste silmis“);
2. informatsiooni vahendamine: juhtkonnalt, aineõpetajatelt, tugispetsialistidelt, õpilastelt ja lapsevanematelt info kogumine ja selle vahendamine, vajadusel kooliväliste osapoolte kaasamine (nt „Klassijuhataja annab informatsiooni teistele instantsidele (sotsiaaltöötajad,

politsei, ajakirjanikud jms), hoiab sidet lapsevanematega, vajadusel organiseerib kõnetunde ning klassi lastevanemate koosolekuid. Annab tagasisidet lapsevanematele nende lapse õpitulemuste kohta, korraldab aineõpetaja ja lapsevanema vahelisi kohtumisi, kui seda nõuab lapsevanem või aineõpetaja“);

3. asjaajamine: ülevaade õppimistulemustest, käitumisest ja koolikohustuse täitmisest, õpilasraamatu, e-kooli ja muu koolidokumentatsiooni täitmine, iseloomustuste kirjutamine;
4. juhendamine ning nõustamine: õpilase toetamine õppekava puudutavates küsimustes ja õppetöös, lapsevanema nõustamine õpilase toetamiseks kodus, kooli- või koolivälise spetsialisti juurde suunamiseks.

Ametijuhendites nimetatud ülesannete hulk sõltub suuresti sellest, kas ametijuhend on üksikasjalik või üldsõnaline. Erinevaid ülesandeid – olgu need kas üldsõnalised (nt klassijuhataja toetab õpilase individuaalset arengut) või üksikasjalikud (nt klassijuhataja peab arvestust puudumiste üle) – oli ametijuhendites keskeltläbi paarkümmend. Mõnes ametijuhendis oli otseselt või kaudselt järeldatavaid ülesandeid aga veelgi enam.

Lisaks põhiülesannetele eristab osa ametijuhendeid ka klassijuhataja lisaülesandeid. Enamikus ametijuhendites eeldatakse, et klassijuhataja tegeleb oma klassiga ka õppetöövälisel ajal. Olulise lisaülesandena tuuakse välja huvitegevuse korraldamist ja selles kaasa löömist. Klassijuhataja peaks hoolitsema selle eest, et tema klass korraldaks ühisüritusi nii omakeskis (nt „Klassijuhataja organiseerib klassile kasvatuslikke või silmaringi laiendavaid ühisüritusi“) kui ka osaleks ülekoollistel sündmustel või veaks neist eest. Oluliseks peetakse ka erinevate huvitegevuse või kutsevõimaluste tutvustamist oma õpilastele (nt „Klassijuhataja tutvustab koostöös huvijuhiga õpilastele võimalusi osaleda kooli huviringide ja õpilasesinduse töös“).

Ametijuhendite nõustamist puudutavates ülesannetes leiab tihtipeale vastuolusid. Näiteks võib olla ametijuhendis kirjas, et klassijuhataja-poolne nõustamine on seotud üksnes õppimist puudutavate teemadega. Näiteks: „Klassijuhataja nõustab õpilast ja lapsevanemat ainult õppimist puudutavates küsimustes. Muudes valdkondades aitab klassijuhataja õpilasel ja/või lapsevanemal leida kontakti vastava ettevalmistuse saanud spetsialistiga (nt psühholoog, sotsiaaltöötaja, aineõpetaja, logopeed, arst, politseinik jne)“. Samas võib ametijuhenditest leida ka ülesandeid, mis viitavad nõustamistegevuse suuremale ulatusele: „Klassijuhataja lahendab oma klassi õpilastega koolipäeva jooksul tekkinud probleemid (õppetundides käitumine, vajadusel arsti juurde saatmine, õpilaste asjade kadumine, õppepäeva keskel koju lubamine, koolivägivallaga seotud probleemid ja kooli vara rikkumine jne)“, ja ootust, et klassijuhataja omaks „ülevaadet õpilase koolivälistest tegevustest“ ning suudaks „võimete ja püüdluste väljaselgitamise kaudu suunata neid kooliväliste harrastuste leidmisel“.

Enamik ametijuhendeid ei rõhuta klassijuhataja rolli koostöö juhina, kuid kõik ametijuhendid kirjeldavad mõningal määral ülesandeid, mis on koostöö juhtimisega seotud. Näiteks: „Klassijuhataja on oma klassi ja aineõpetajate koostöö koordinaator. Ta teeb koostööd kodudega, jälgides kooli ja klassi kasvatustaotlusi“ ja „korraldab koostööd aineõpetaja ja lapsevanema vahel“. Kuigi koostöö ja suhete aspekt lapsevanemate ja õpilastega on klassijuhataja töös olulisel kohal ja ametijuhendites

sageli esile tõstetud („Klassijuhataja töö eesmärk on hoida suhteid õpilaste ja lastevanematega, luua toimiv kollektiiv“), on ametijuhendites vähe näiteid ülesannetest, mis on vajalikud suhete loomiseks (nt „Klassijuhataja õpib tundma oma õpilasi, viib läbi arenguveestlusi vastavalt kooli arenguveestluste läbiviimise korrale ja teisi individuaalseid vestlusi õpilaste ja lapsevanematega“).

Seoses hea koostööga kerkib esile klassijuhataja lojaalsusvalikute aspekt. Klass võiks klassijuhatajalt oodata, et ta on nende suhtes lojaalne. Lojaalsuskohustus klassile ja lapsevanematele tuleneb klassijuhataja erilisest ülesandest hoida usalduslikku suhet, seista iga õpilase heaolu eest. Ametijuhenditest selgub aga, et väga tugevalt oodatakse või lausa nõutakse esmalt lojaalsust oma organisatsioonile, juhile või kolleegile (nt „Klassijuhataja ei kahjusta õpilase, lapsevanema ja aineõpetaja vahelises konfliktis kooli ja aineõpetajate mainet“, „Klassijuhataja ei kritiseeri mitte kunagi kooli, kooli juhtkonda, aineõpetajaid, on koolile lojaalne“).

Ametijuhendites tuuakse välja ka nüüdisaegse õpikäsitusega kooskõlas olevaid ülesandeid. Näiteks toonitatakse mõnes ametijuhendis klassijuhataja ülesannet aidata kaasa õpilase terviklikule kujunemisele: „klassijuhataja kavandatud ja elluviidud kvaliteetne õppe- ja kasvatusetegevus toetab õpilase võimetekohast ainealast ja isiksuslikku arengut“. Mainitakse ka õpilase huvi- ja võimetekohase õpitee kujundamisele kaasaitamist, individuaalse õpitee kujundajaks-toetajaks olemist. Enamikes ametijuhendites tuuakse välja ka klassiterviku kujundamisele suunatud ülesanne: luua õpilase arengut toetav õpi- ja kultuuriruum, milles „kujuneb ühteheidet, tegus, toetav ja teineteisega arvestav klassikollektiiv“. Seda ülesannet taotletakse peamiselt läbi koostegutsemise (kooli ja kooliväliste ühisürituste korraldamine, nendel osalemine), mis mitme ametijuhendi järgi peaks looma klassis meie-tunde.

Milline on klassijuhatajate tööaeg?

Enamik koole täpsustab ametijuhendis, et kõiki klassijuhataja tööülesandeid, ka neid, mis leiavad aset väljaspool õppetöö aega, täidetakse täistööaja sees. Klassijuhataja tööaega tõlgendatakse kooliti erinevalt: „klassijuhataja tööaeg lisandub õpetaja *üldtööajale*“, „valmisolek vajaduse korral töötamiseks väljaspool tööaega“, „klassijuhataja tegeleb oma klassiga *üldtööajal*“. Mõnes ametijuhendis prognoositakse, et osa klassijuhataja põhi- või lisategevusi ei pruugi mahtuda täistööaja sisse, mistõttu lubatakse selgesõnaliselt nende ülesannete lisatasustamist (nt „klassijuhatajal on õigus taotleda õppetöövälisel ajal läbiviidud ürituse eest lisapuhkepäevi või -tasu“).

Milline on klassijuhataja roll väärtuskasvatajana?

Klassijuhataja mõjutab oma õpilasi isikliku eeskuju, kasvatus- ja õppemeetoditega, tagasisidestamise ja suhete loomise kaudu – võiks öelda, et iga tema valik on väärtustest laetud. Väärtuskasvatus toimub kogu kooli tervikus, nii tegelikult kui ka varjatud õppekavas, kuid on mõjusaim pikaajalistes ja püsivates, usalduslikes suhtes – näiteks selles, mida peetakse oluliseks õpilase enda klassis. Juhtroll

klassiruumi väärtuskultuuri loojana on just klassijuhatajatel. Otseses sõnastuses mainitakse ametijuhendites väärtuskasvatust või klassijuhataja kui väärtuskasvatuse võtmeisiku rolli vähe. Seitsmes ametijuhendis viidatakse otseselt, et klassijuhataja töö on kooli põhiväärtustega kooskõlas või peab klassijuhataja oma töös põhiväärtustest lähtuma (nt „hindab kooli väärtusi ning kasutab neid oma töös“, „klassijuhataja lähtub oma töös kooli missioonist, visioonist ja põhiväärtustest“, „klassijuhataja juhendab oma tegevuses kooli väärtustest ja arengukavast“). Üldisemad ja kaudsemad viited põhiväärtustele tuginemise kohta on leitavad aga veel mitmetest teistest ametijuhenditest (levinud näiteks „on kooskõlas riiklikes õppekavades sätestatuga“ või „kooskõlas kooli õppekava ja arengukavaga“). Vähe on mainitud seda, kuidas ja kas klassijuhataja ja tema klass ise kooli väärtuste või klassiruumi väärtusruumi kujundaja rollis olla saavad (nt „klassijuhataja kujundab oma eeskujuga õpilaste väärtusi“). Enamik ametijuhendeid ei täpsusta, kus ja kellega koostöös toimub väärtuskasvatus koolis.

Mõnedes klassijuhataja ametijuhendites tuuakse välja väärtusi, mida klassijuhataja oma klassis esile tõstma või kujundama peaks (nt „Klassijuhataja töö eesmärgiks on toetada iga oma klassi õpilase arengut; luua ning hoida suhteid õpilaste ja lapsevanematega“, „klassijuhataja loob oma klassis turvalise õpikeskkonna ja sõbralikud koostöösuhted“). Eristuva näitena võib veel välja tuua ühe kooli klassijuhataja ametijuhendi, kus on läbivaldt avatud klassijuhataja väärtuskasvatuslikku rolli ja soovitud väärtusi. Näiteks on juhendis väärtustena esile toodud koostöine ja arendav suhe, mõistev ja lugupidav suhtumine kõigi osapoolte vahel, erinevate seisukohtadega arvestamine, heatahtlikkus suhtlemisel, eneseväärikuse austamine, usaldusliku õhkkonna loomine jpm. Klassijuhataja väärtuskasvatusliku pädevuse juurde kuulub juhendi järgi väärtuste ja oskuste kujundamine, mille seas tuuakse välja näiteks üldpädevused ja tulevikukompetentsid, ettevõtlikkus, omaalgatus, vastutustundlikkus, austus traditsioonide vastu ning elukestva õppimise deviisi – *õppimine, see ongi elu* – tähtsustamine.

Milline on klassijuhataja roll tulevikus?

Haridusvisioonis „Tark ja tegus Eesti 2035“ tuuakse välja, et tulevikus tähtsustub õpetajate roll olla oma õpilaste juhendaja ning mentor, kes aitab õpilasel nn õmblusteta õpiteed kujundada ja selle edukalt läbida. Õmblusteta õpitee loomiseks peab õpetaja oma õpilast hästi tundma, suutma näha tema kooli ja koolivälist elutervikut ning kaasama oskuslikult võimalikult palju õpilast toetavaid osapooli (nt lapsevanemad, aineõpetajad, tugispetsialistid, lapse õpetajad huvi- ja mitteformaalsest haridusest). Õmblusteta õpitee looja rollis nähakse klassijuhatajat – tulevikuvaates on just tema iga oma klassi õpilase mentor ja juhendaja.

Tallinna haridusstrateegia ja riiklik haridusstrateegia „Tark ja tegus Eesti 2035“ toovad välja kaks omavahel seotud rolli, milles tulevikuklassijuhatajat nähakse:

- Väärtuskasvatuse võtmeisiku roll
- Õpitee erinevate osapoolte vahelist koostööd loova teejuhi roll

Kuivõrd tähtsustatakse neid rolle juba täna? Ametijuhendite üldpilt näitab, et enamjaolt oodatakse klassijuhatajatelt nelja rolli täitmist: kooli esindamist, info vahendamist, asjaajamist ja juhendamist ning nõustamistööd. Enamik ametijuhendeid täpsustab selgelt, milliseid ülesandeid klassijuhataja neljas rollis täitma peab ja kellele tulemustest aru annab. Ametijuhendite järgi näib tänane klassijuhataja olevat pigem täitja kui autonoomse ja loova juhi rollis. Kuna ametijuhendid annavad vaid põgusa ülevaate klassijuhatajate ametiülesannetest, tuleks kriitiliselt vaadelda nende tänast tegelikku tööd. Mõlemad tulevikurollid teostuvad keskkonnas, mis on pidevaks koosõppimiseks ja enesetäiendamiseks avatud, soosivad osapoolte autonoomiat ja eneseväärikust ning seavad fookusesse väärtuspõhise lähenemise koolikultuurile, kus iga osapool end hästi ja toetatult tunneb. Seevastu keskkonnas, milles rakendatakse ranget kontrolli, nõutakse peamiselt ülesannete täitmist, kuid mitte nende juhtimist, mis pakub minimaalselt või üldse mitte võimalusi ühiseks kogemusvahetuseks ja enda professionaalse arengu mõtestamiseks, on ebatõenäoline, et võrsuda saaks koostöine, väärtuspõhine ja iga õpilase või õpetaja arengut toetav õpiruum.

Kuidas olla kindel, et klassijuhatajad on tulevikurollideks valmis? Mida keerulisemaks muutub maailm, seda enam mitmekesisuvad klassijuhatajatele esitatavad rolliootused. Seetõttu on oluline, et ametijuhendid täpsustaks, milliseid rolle temalt oodatakse; täpsemalt, mida neist tähtsustada. Ühe lahendusena võiks ametijuhendites jälgida seda, milline on autonoomiat soosivate rollide ja täitvate rollide omavaheline suhe – mis on need rollid, mida kool tegelikult kõige olulisemaks peab? Teiseks, kas on tagatud ka keskkond (nt tugi juhilt, aineõpetajatelt ja tugispetsialistidelt, ressursid kommunikatsiooni juhtimiseks, võimalused enesetäiendamiseks jm), kus tulevikurolele päriselt täitab saab? Laiemas plaanis võiks silmas pidada Eesti riikliku haridusstrateegia „Tark ja tegus Eesti 2035“ käsitust õpetajast kui õppivast professionaalist, kes saab end aktiivse õppijana pidevalt täiendada ning oma kogemust reflekteerida. Enamikus ametijuhendites ei selgitata, kuivõrd oluliseks peetakse klassijuhatajate professionaalset enesearengut, millised on tema praegused võimalused edasi- ja tagasiside saamiseks oma tööle, kuidas toimub kogemusvahetus oma meeskonnas, enesetäiendamine väljaspool seda. Seetõttu on oluline küsida: kas ja kuidas saaks iga klassijuhataja olla õppiv professionaal? Mis peaks selle taotluse realiseerumiseks muutuma?

Kokkuvõtteks

Klassijuhataja ametijuhend võib olla elav dokument, juhis ja tugi, millele klassijuhataja oma töös toetuda saab. Ametijuhendi *elustamiseks* on tarvis, et ametijuhendis sätestatud tegevusvaldkonnad ja ülesanded oleks omavahel läbi räägitud ja ühiselt mõtestatud. Et klassijuhataja amet on pidevalt muutuv roll – kasvõi uus klass muudab klassijuhataja tööeesmärke –, on hea, kui juhtkond loob klassijuhatajatele omakeskis töö eesmärgistamiseks, üksteise toetamiseks ja parimate praktikate jagamiseks vajalikku aega. Selleks et ametijuhend kui töödokument ei tolmuks, tasub sellele kriitiliselt otsa vaadata vähemalt kord õppeaasta jooksul. Alustuseks võib oma kooli klassijuhataja ametijuhendit uurides kriitiliselt küsida:

1. Kes ja kuidas saab klassijuhatajaks?
2. Mil moel toetatakse klassijuhatajat?
3. Mis on klassijuhataja töö eesmärk/eesmärgid?
4. Mis on klassijuhataja olulised rollid ja peamised ülesanded?
5. Kuidas tasustatakse klassijuhataja tööd?
6. Milline on klassijuhataja väärtuskasvatuslik roll?
7. Kuidas toetada klassijuhataja tulevikuvalmidust?

Tartu Ülikooli eetikakeskuse klassijuhataja teema-aasta tööühm

MUDELI KASUTAMINE

Klassijuhataja eneseanalüüsimudel

Klassijuhataja eneseanalüüsimudel on vahend klassijuhatajale oma rolli mõtestamiseks. Klassijuhataja eneseanalüüsimudeli rollipõhine lähenemine sisaldab klassijuhatajatöö väärtusi, väärtusvalikuid, klassijuhataja erinevaid tegevusvaldkondi ja ülesandeid ning tööks vajalikke pädevusi. Laiemalt on mudel ka kommunikatsioonivahend koolipere ja klassijuhatajate vaheliste suhete ja kokkulepete mõtestamiseks. Mudelit saab kasutada näiteks arengu- või koostöövestluste läbiviimiseks juhtkonna ja klassijuhataja vahel, alustava klassijuhataja esimese tööaasta toetamiseks, tugitöötajate, aineõpetajate ja klassijuhatajate vaheliste ootuste kooskõlastamiseks ning ühiste tööpõhimõtete loomiseks. Mudel on esitatud mängu kujul ja sisaldab mitmesuguseid mängulisi elemente – näiteks rollikaarte, stsenaariume, küsimuste kompassi jm –, millele toetudes saab klassijuhataja enese rolli vaadelda ja kaaslastega klassijuhataja rolli üle arutleda. Mudeli abil saab klassijuhataja kui väärtuskasvatuse võtmeisiku tähtsat rolli mõtestada mänguliselt ja pingevabalt, nii omaette kui ka mitmekesi.

Klassijuhataja eneseanalüüsimudel sisaldab:

- rollikaarte (3);
- tegevuskaarte (3x6);
- fookuse kompassi (1);
- näidisstsenaariume (9);

Rollikaardid

Klassijuhataja eneseanalüüsi mudelit koostades keskendusime klassijuhataja kolmele rollile: klassijuhataja kui kommunikatsioonijuht, klassijuhataja kui klassikultuuri kujundaja ja klassijuhataja kui individuaalse arengu toetaja. Kõigi kolme rolli alla koondusid omakorda seda rolli kirjeldavad peamised tegevused, mille abil saab klassijuhataja või terve meeskond vaadata oma igapäevatööle kriitiliselt otsa ning teha teadlikke valikuid, milliseid rolle või tegevusi individuaalselt või koolitasandil esikohale seada.

Klassijuhataja eneseanalüüsi mudel koosneb kolmest peamisest rollist:

- **klassijuhataja kui kommunikatsioonijuht** – peamiselt koolile kui tervikule ja klassi õpilaste vanematele keskenduv roll, mille eesmärk on suhtluskokkulepete algatamine, suhete loomine ja info kogumine oma klassi õpilaste hüvanguks;
- **klassijuhataja kui klassikultuuri kujundaja** – peamiselt oma klassile keskenduv roll, mille eesmärk on ühtse ja hästitoimiva klassikultuuri ning omavaheliste heade suhete ja suhtluspraktikate kujundamine klassis;
- **klassijuhataja kui individuaalse arengu toetaja** – peamiselt oma klassi igale õpilasele eraldi keskenduv roll, mille eesmärk on individuaalsete eripärade igakülgne toetamine kasvatus- ja õppetöös.

Selleks et rolle omavahel eristada, on iga roll mudelis tähistatud eri värviga:

- sinisega tähistatud kaardid – klassijuhataja kui individuaalse arengu toetaja
- punasega tähistatud kaardid – klassijuhataja kui klassikultuuri kujundaja
- oranžiga tähistatud kaardid – klassijuhataja kui kommunikatsioonijuht

Värvieristus aitab mudeli kasutajatel mõista, millise rolliga seonduvaid ülesandeid oma töös kõige enam täidetakse või milliseid eelistatakse. See pakub ka võimaluse võtta isikliku analüüsi või meeskonnaga toimuva arutelu keskmesse mõni konkreetne roll või tegevus. Värvieristuse kasutusvõimalusi pakutakse mudeli kasutajale välja peatükis „Näidisstsenaariumid“. Ühe või teise värvi domineerimine või nende tasakaalustatus klassijuhataja valikutes ei tähenda, et midagi oleks hästi või halvasti – pigem on oluline küsida, miks nii on.

Tegevuskaardid

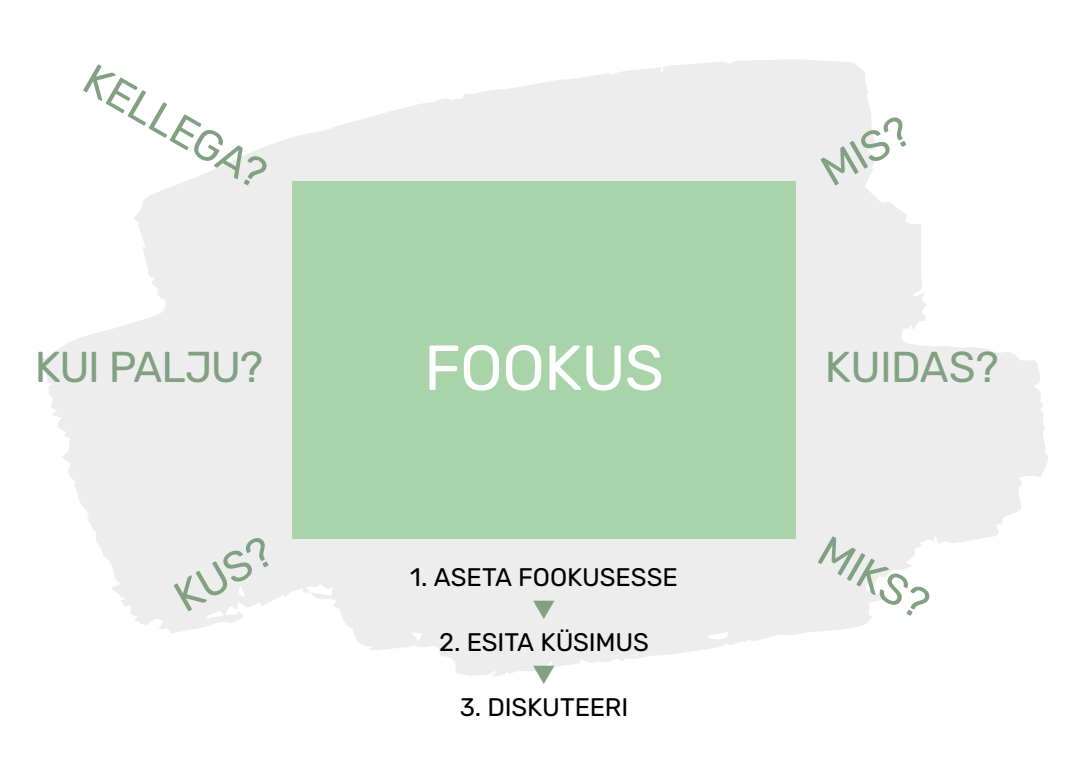
Iga mudelis välja toodud roll kirjeldab klassijuhataja peamisi tegevusi. Iga rolli alla koondub kuus ülesannet.

Klassijuhataja kui lapse individuaalse arengu toetaja	Klassijuhataja kui klassikultuuri kujundaja	Klassijuhataja kui kommunikatsioonijuht
Õpilasega seotud arengu-, probleem- ja koostöövestluste ettevalmistamine, juhtimine ja läbi viimine	Ühisürituste korraldamise juhtimine ja ülesannete delegerimine	Suhtlusalaste kokkulepete algatamine õpilaste ja nende peredega (<i>miks? millal? kuidas?</i>). Vestluste läbiviimine
Õpilase õpiedukuse, puudumiste, õpilasele antud tagasi- ja edasiside jälgimine ja analüüs (<i>kellelt? kuidas? kui palju?</i>)	Klassi hea otsustus- ja juhtimistava kujundamine (<i>demokraatlik, konsensuslik vm; õpilaste juhtimisülesannete ja vastutuse tagasidestamine ja toetamine; kaasamine</i>)	Õpilase-pere-aineõpetajate-tugitöötajate suhtluse vahendamine ja vestluste läbi viimine
Õpilase eneserefleksiooni toetamine (<i>eneserefleksiooni meetodite leidmine ja läbiviimine</i>)	Klassijuhatajatunni planeerimine, läbi viimine	Klassi õpilaste ja nende vanemate omavahelise suhtluse korraldamine ja nõustamine (<i>koosolekud, konfliktid, otsustused; blogid</i>)
Õpilase erivajaduste (sh koduse olukorra ja eriolukordade) tundmine ja lahenduste otsimine/leidmine (<i>eelduseks oskus koguda, kasutada ja hoida konfidentsiaalset teavet</i>)	Oma klassi ja rühmade nõustamine läbirääkimistel või konfliktiolukorras (<i>aineõpetajatega, juhtkonnaga; õpilaste omavaheliste suhete puhul – usaldussuhte loomine</i>)	Suhtluse hea tava kujundamine (<i>suhtlustöete ja ebaviisaka suhtlemise märkamine ja analüüs, heade suhtluskommete alase eeskuju näitamine, privaat-suse üle arutlemine</i>)
Õpilase õppevälise huvitegevuse ja huvide (võimekuse) märkamine ja toetamine	Meie-tunde ja identiteedi kujundamine (<i>märgid, konkursid, traditsioonid, sh tähistamised, laulud jms</i>)	Dialogi toetamine (<i>aktiivne kuulamine; neutraalne/toetav tagasi- ja edasiside; õpilaste vajaduste väljendamise toetamine</i>)
Õpilase sotsiaalse arengu ja tema suhete märkamine ja toetamine	Klassi jaoks oluliste väärtuste sõnastamine ja erinevates olukordades väljendatud väärtuste üle arutelude algatamine ja korraldamine	Teabe korraldamine ja informeerimine (<i>korralduste, märkuste, õppetöö jm teabe korrastamine ja edastamine</i>)

On oluline teada, et nimekiri neist tegevustest pole klassijuhatajat kohustav ega piirav! Iga rolli all välja toodud tegevused on valik klassijuhataja ülesannetest, millest iga klassijuhataja peab omakorda tegema valiku, milliseid tegevusi konkreetse klassiga konkreetsel ajahetkel prioriseerida tasub. Mudel toetab klassijuhatajat rolliga seotud teadlike valikute tegemisel.

Fookuse kompass

fookuse kompass aitab omavahelise arutelu käigus läbi rääkida klassijuhataja ametiootused, kõnelda muredest ja otsida neile lahendusi, jagada üksteisega klassijuhatajate häid tööpraktikaid, aga ka ühtlustada klassijuhataja tööd puudutavaid ootusi ja tegevusi ning sõlmida ühiseid kokkuleppeid. Kompass töötab kommunikatsioonivahendina, mille abil saab lahendada paaristööks või grupile mõeldud stsenaariumeid. Kompassi keskmesse saab asetada kõiki klassijuhataja mudeli elemente (näiteks rollikaarte, tegevuskaarte), selle juures olevad abistavad küsimused aitavad mudeli kasutajatel omavahelist arutelu suunata. Kompassi saab kasutada nii individuaal- ja paaristöö stsenaariumite jätkuks kui ka täiesti eraldiseisva elemendina.

Fookuse kompassi võiks kasutada oma meeskonna vajadustest lähtudes. Selleks et kompassi kasutajate töö kohe alguses sujuks, on kompassi juurde loodud näidisstsenaariumid, mida saab kasutada terve meeskonnaga, paaristööna, mentorsuhtes alustava ja kogenuma klassijuhataja vahel ning klassijuhatajate arenguveestluste läbi viimiseks. (Vt peatükk Näidisstsenaariumid, „Fookuse kompass“.)

NÄIDISSTSENAARIUMID

Valik viise, kuidas klassijuhataja eneseanalüüsimudelit kasutada

Näidisstsenariumid individuaalseks lahendamiseks

PÜRAMIID: KLASSIJUHATAJATÖÖ TEGELIKKUS

Stsenariumi lahendamiseks on vaja:

- Tegevuskaartide pakk (18 kaarti)
- Stsenariumi juhend

Ülesanne: Milliseid tegevused domineerivad sinu kui klassijuhataja igapäevatoos?

Juhis

- Loe tegevused rahulikult läbi.
- Vali 6 kõige olulisemat tegevust, mida sa igapäevaselt teed.
- Lao püramiid skeemil 3-2-1 (kõige olulisem tegevus tipus).
- Soovi korral jäädvusta see püramiidist pilti tehes, et saaksid vajadusel selle juurde tagasi tulla.

Valik refleksiooniküsimusi

- Miks domineerivad just need ülesanded?
- Tutvu klassijuhataja kolme rolli värviprofiliga. Millised rollid domineerivad sinu püramiidis?
- Kui keskendud mõnele konkreetsele ülesandele, siis milles see sinu jaoks seisneb? Mis on sinu praktikad selle tegevuse raames?
- Millistele tegevustele pühendad kõige rohkem aega? Miks?
- Kes sind täna toetab? Milline on sinu tugivõrgustik tänasel päeval?
- Millist tuge sa oma tööks veel vajad? Kes sind selles toetada võiks?

PÜRAMIID: KLASSIJUHATAJATÖÖ IDEAAL

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- tegevuskaartide pakki (18 kaarti);
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Milliseid tegevusi tahaksid klassijuhatajatöös esile seada, kui kättesaadavad oleksid kõikvõimalikud ressursid?

Juhis

- Loe tegevused rahulikult läbi.
- Vali 6 kõige olulisemat tegevust, millega sa klassijuhatajana kõige enam tegeleda tahaksid.
- Lao püramiid skeemil 3-2-1 (kõige olulisem tegevus tipus).
- Soovi korral jäädvusta püramiid pilti tehes, et saaksid vajadusel selle juurde tagasi tulla.

Valik refleksiooniküsimusi grupis või üle ruumi

- Milliseid mõtteid tekkis klassijuhatajatöö ideaalpilti luues?
- Miks just need tegevused?
- Tutvu klassijuhataja kolme rolli värviprofiliga. Millised rollid domineerivad sinu püramiidis?

LISAÜLESANNE: TEGELIKKUS VERSUS IDEAAL

Eelnevalt on vaja lahendada stsenaariumid „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ ja „Klassijuhatajatöö ideaal“.

Valik refleksiooniküsimusi

- Mil moel erineb klassijuhataja töö tegelikkus ideaalist? Miks see nii on?
- Mida saaksid teha selleks, et igapäevatöö saaks läheneda ideaalile? Mis peaks selleks muutuma?
- Kes sind võiks ideaali suunas liikumisel abistada?
- Kas ja milliseid koolitusi või tuge vajad ideaali suunas liikumiseks?

KLASSIJUHATAJATÖÖ TÄHTSAIMAD ÜLESANDED

Stsenaariumi lahendamisele võiks eelneda individuaaltöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ või „Klassijuhatajatöö ideaal“ lahendamine

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- tegevuskaartide pakki (18 kaarti);
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Millele tahaksid keskenduda käesoleval õppeaastal? Miks just see tegevus/need tegevused võiks saada tähelepanu? Milliseid alategevusi peaks planeerima selle tegevuse/nende tegevuste fookusesse seadmiseks? Millised koolitusi või kolleegilt kolleegile õpet vajad püstitatud eesmärkide saavutamiseks?

Juhis

- Tuleta meelde kooli poolt õppeaastaks seatud prioriteete õppe- ja kasvatustöö valdkonnas.
- Lao tegevuskaardid enda ette.
- Vali kaartide seast kuni 3 tegevust, mis toetavad õppeaastaks seatud eesmärke kõige paremini.
- Kirjuta või mõteta lahti, mida iga tegevus sinu jaoks tähendab.
- Määra iga tegevuse raames eesmärk ja selleks tegevusteks kavandatav aeg.
- Tee refleksioonist kirjalik kokkuvõte või ajaplaan, et selle juurde oleks hiljem võimalik tagasi pöörduda.

Näidisstsenaariumid paaristööks

KAASLASELT KAASLASELE

Stsenaariumi lahendamisele võiks eelneda individuaaltöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ või „Klassijuhatajatöö ideaal“ lahendamine.

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- määratleda aruteluks vajaliku aeg;
- stsenaariumi juhend.

Ülesanne: Millistele klassijuhataja tegevustele keskendud käesoleval õppeaastal? Miks just see tegevus/ need tegevused võiksid saada tähelepanu? Milliseid alategevusi peaks planeerima selle tegevuse/ nende tegevuste fookusesse seadmiseks? Millised koolitusi või kolleegilt kolleegile õpet vajad oma eesmärkide saavutamiseks?

Juhis

- Kõrvutage individuaalselt koostatud püramiide.
- Arutlege paarilisega püramiidis nähtuva üle.

Valik refleksiooniküsimusi

- Milliseid mõtteid tekkis valikuid tehes?
- Oli valik kerge või keeruline? Miks see nii võis olla?
- Miks just need tegevused? Mida need tegevused teie jaoks tähendavad?
- Tutvu klassijuhataja kolme rolli värviprofiliga. Millised rollid domineerivad teie püramiidis? Miks see nii võib olla?
- Milliseid häid praktikaid oma klassiruumist oskad jagada seoses valitud tegevustega?
- Millise tegevuse või klassijuhataja rolli praktikad huvitavad sind ennast kõige enam? Mida võiksite teineteiselt õppida või kuidas toetada?

MENTORI JA ALUSTAVA KLASSIJUHATAJA REFLEKSIION IGAPÄEVATÖÖST

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- tegevuskaartide pakki (18 kaarti);
- rolliprofiili kaarte (3);
- määratleda aruteluks vajalik aeg;
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Milliseid klassijuhataja rolle või tegevusi täidab alustav klassijuhataja?

Juhis

- Alustav klassijuhataja lahendab individuaaltöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“.
- Stsenaariumi lahendamise järgselt toimub mentori juhtimisel arutelu püramiidis olevate tegevuste üle.
- Lisaks abistavatele refleksiooniküsimustele võib mentor aruteluks kasutada ka mänguelementi „Fookuse kompass“.

Valik refleksiooniküsimusi

- Mida see tegevus alustava klassijuhataja jaoks tähendab?
- Miks just need tegevused?
- Millised häid kogemusi või väljakutseid on tegevustega seoses üles kerkinud?
- Millist abi vajaks alustav klassijuhataja mentorilt nende ülesannete täitmisel?
- Millist tuge vajab klassijuhataja mentorilt oma professionaalse arengu toetamiseks?

JUHI-KLASSIJUHATAJA ARENGUVESTLUS

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- tegevuskaartide pakki (18 kaarti);
- rolliprofiili kaarte (3)
- mäartleda ruteluks vajalik aeg;
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Milliseid rolle või tegevusi tahab klassijuhataja oma töös esile seada? Miks just need tegevused või rollid? Millist tuge vajab klassijuhataja oma professionaalse arengu toetamiseks?

Juhis

- Klassijuhataja loeb tegevused või rollid rahulikult läbi.
- Klassijuhataja valib kuni 3 tegevust või ühe rolli, millele ta õppeaastal enam tähelepanu pöörata tahab.
- Lisaks abistavatele refleksiooniküsimustele võib juht aruteluks kasutada ka mänguelementi „Fookuse kompass“.

Valik refleksiooniküsimusi

- Mida see tegevus/roll klassijuhataja jaoks tähendab?
- Milliseid klassijuhataja pädevused vajavad toetamist selle tegevuse/rolli esile seadmiseks? Kellelt ta abi saab?
- Milliseid eesmärke ja alategevusi peab püstitama seoses iga tegevuse/rolliga?
- Millist abi või ressursse vajaks klassijuhataja juhilt nende tegevuste või selle rolli esile seadmisel?
- Milliseid koolitustegevusi või kolleegilt-kolleegile õpet peaks korraldama klassijuhataja toetamiseks klassijuhataja enda ja juhi perspektiivist?

Näidisstsenaariumid grupitööks klassijuhatajate, aineõpetajate, tugispetsialistide ja kooli juhtkonna vahel

PÜRAMIIDI LADUMINE: KLASSIJUHATAJATÖÖ IDEAAL

Stsenaariumi lahendamisele võiks eelneeda individuaaltöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ lahendamine. Ülesande sujuvaks lahendamiseks soovitame valida ühe meeskonnaliikme, kes grupitööd eest veab.

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- tegevuskaartide pakki (18 kaarti) igale grupile;
- mäartleda ladumiseks vajalik aeg;
- stsenaariumi juhendit igale grupile;
- moodustada grupp/grupid (3-5 inimest grupis).

Ülesanne: Milliseid tegevusi tahaksite klassijuhatajatöös esile seada, kui kõikvõimalikud ressursid oleksid kättesaadavad?

Juhis

- Lugege tegevused rahulikult läbi.
- Arutlege grupis klassijuhataja erinevate ülesannete üle (tegevuskaardid) ja valige neist välja 6 kõige olulisemat.
- Laduge need püramiidi skeemi 3-2-1 järgi (kõige olulisem tegevus tipus).

Valik refleksiooniküsimusi grupis või üle ruumi

- Milliseid mõtteid tekkis tegevuste seast valikuid tehes?
- Kas valikute tegemine oli kerge või keeruline? Miks see nii võis olla?
- Miks valisite just need tegevused?
- Mil moel erineb klassijuhataja töö tegelikkus ideaalist? Miks see nii on?
- Mida saaks teha selleks, et igapäevatöö saaks ideaalile läheneda?

LISAÜLESANNE: KLASSIJUHATAJA KOLM ROLLI

Stsenaariumi lahendamisele peaks eelnema grupitöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö ideaal“ lahendamine. Ülesande sujuvaks lahendamiseks soovitame valida ühe meeskonnaliikme, kes grupitööd eest veab.

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- määratleda aeg ruumis ringi liikumiseks ja omavaheliseks aruteluks;
- rolliprofilide kaarte (3 kaarti) tervele meeskonnale;
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Millise klassijuhataja rolli tegevused domineerivad klassijuhatajatöö ideaalmudelil?

Juhis

- Tuletage meelde klassijuhataja kolme rolli värviskeemi (rollikaardid).
- Liikuge mööda ruumi ringi ja tutvuge teiste gruppide laotud püramiididega.

Valik refleksiooniküsimusi grupis või üle ruumi

- Millised rollid domineerivad teie grupi püramiidis?
- Millised rollid domineerivad teiste gruppide püramiidis?
- Millise rolli – klassijuhataja kui kommunikatsioonijuht, klassijuhataja kui klassikultuuri kujundaja või klassijuhataja kui individuaalse arengu toetaja – tegevusi täidaks iga grupi liige kõige meelsamini? Miks?
- Kes saaks klassijuhatajale appi tulla ideaali suunas liikumisel? Näiteks, milliseid ülesandeid või rollivastutust loovutaks ta meeeldi teistele koolipere töötajatele?

FOOKUSE KOMPASS: KLASSIJUHATAJA TEGEVUSED

Stsenaariumi lahendamisele võiks eelneeda stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ lahendamine. Ülesande sujuvaks lahendamiseks soovitame valida ühe meeskonnaliikme, kes grupitööd eest veab.

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- fookuse kompassi;
- tegevuskaartide pakki (18 kaarti);
- määratleda aeg igaks aruteluringiks;
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Mida tähendab üks või teine klassijuhataja tegevus teie jaoks? Millist head praktikat ja näiteid oskate oma tööst tuua? Milliseid väljakutseid või probleeme võib seoses nende tegevustega üles kerkida? Kes ja kuidas saab klassijuhatajat aidata?

Juhis

- Asetage fookuse kompassi keskele tegevuskaart, mille üle soovitakse aru pidada.
- Liigutage kompassi sihikut suunavale küsimusele.
- Jagage ringis vastuseid tegevusega seotud küsimusele, seni kuni kõik on tundnud, et nad on saanud oma arvamust avaldada või vastused on nende jaoks ammendavad.
- Liigutage kompassi sihikut järgmisele küsimusele seni, kuni küsimused ammenduvad, või asetage kompassi sisse järgmine huvipakkuv klassijuhataja tegevus.

FOOKUSE KOMPASS: KLASSIJUHATAJA ROLLID

Ülesande sujuvaks lahendamiseks soovitame valida ühe meeskonnaliikme, kes grupitööd eest veab. Stsenaariumi lahendamisele võiks eelneda individuaaltöö stsenaariumi „Klassijuhatajatöö tegelikkus“ või „Klassijuhatajatöö ideaal“ lahendamine.

Stsenaariumi lahendamiseks on vaja:

- fookuse kompassi;
- rollikaarte (3 kaarti);
- määratleda aeg igaks aruteluringiks;
- stsenaariumi juhendit.

Ülesanne: Mida tähendab klassijuhataja üks või teine roll teie jaoks? Milliseid häid praktikaid ja näiteid oskate oma praktikast tuua? Milliseid väljakutseid või probleeme kerkib üles seoses rolliga? Kes ja kuidas saab klassijuhatajat selles aidata?

Juhis

- Asetage fookuse kompassi keskele rollikaart, mille üle soovitakse aru pidada.
- Liigutage kompassi sihikut suunavale küsimusele.
- Jagage ringis vastuseid rolliga seotud küsimusele seni, kuni kõik on tundnud, et nad on saanud oma arvamust avaldada või vastused on nende jaoks ammendavad.
- Liigutage kompassi sihikut järgmisele küsimusele seni, kuni küsimused ammenduvad, või asetage kompassi sisse järgmine huvipakkuv klassijuhataja roll.

Suhtusalaste kokkulepete
algatamine õpilaste ja nende peredega
(miks? millal? kuidas?).
Vestluste läbiviimine.

Klassi õpilaste ja nende vanemate
omavahelise suhtluse korraldamine ja
nõustamine (koosolekud,
konfliktid, otsustused, blogid)

Õpilase-pere-aineõpetajate-tugitöötajate
suhtluse vahendamine ja modereerimine

Suhtluse hea tava kujundamine
(suhtlustöete ja ebaühtsaka
suhtlemise märkamine ja analüüs,
heade suhtluskommete alase eeskjuju
näitamine, privaatsuse üle arutlemine)

Dialoogi toetamine (aktiivne
kuulamine; neutraalne/toetav tagasi-
ja edasiside; õpilaste vajaduste
väljendamise toetamine

Teabe korraldamine ja
informeerimine (korralduste,
märkuste, õppetöö jm teabe
korrastamine ja edastamine)

KLASSIJUHATAJA
KUI KOMMUNIKATSIOONIJUHT

Õpilasega seotud arengu-,
probleem- ja koostöövestluste
ettevalmistamine, juhtimine ja
modereerimine

Õpilase eneserefleksiooni
toetamine (eneserefleksiooni meetodite
leidmine ja läbiviimine)

Õpilase õpiedukuse, puudumiste,
õpilasele antud tagasi- ja edasiside
jälgimine ja analüüs
(kellelt? kuidas? kui palju?)

Õpilase erivajaduste (sh koduse
olukorra ja eriolukordade) tundmine
ja lahenduste otsimine/leidmine
(eelduseks: oskus koguda, kasutada ja
hoida konfidentsiaalset teavet)

Õpilase sotsiaalse arengu ja
tema suhete märkamine ja toetamine

Õpilase õppevälise huvitegevuse ja
huvide (võimekuse) märkamine ja toetamine

KLASSIJUHATAJA
KUI LAPSE INDIVIDUAALSE
ARENGU TOETAJA

Ühisürituste korraldamise juhtimine
ja korraldamise ülesannete delegeerimine

Klassijuhatajatunni planeerimine,
läbi viimine

Klassi hea otsustus- ja juhtimistava
kujundamine (demokraatlik või
konsensuslik vm; õpilaste
juhtimisülesannete ja vastutuse
tagasisidestamine ja toetamine; kaasamine)

Oma klassi ja rühmade nõustamine
läbirääkimiste osas või konfliktiti
olukorras (aineõpetajatega,
juhtkonnaga; õpilaste omavaheliste
suhete puhul – usaldussuhete loomine)

Meie-tunde ja identiteedi
kujundamine (märgid, konkursid,
traditsioonid, sh. tähistamised, laulud jms)

Klassi jaoks oluliste väärtuste
sõnastamine ja erinevates olukordades
väljendatud väärtuste üle
arutelude algatamine ja korraldamine

KLASSIJUHATAJA
KUI KLASSIKULTUURI KUJUNDAJA

KELLEGA?

MIS?

KUI PALJU?

KUIDAS?

KUS?

MIKS?

FOOKUS

1. ASETA FOOKUSESSE

2. ESITA KÜSIMUS

3. DISKUTEERI

